

Szkolna ocena funkcjonalna – cele i założenia

Agenda szkolenia:

- ▶ kierunki tendencyjne we wsparciu uczniów ze zróżnicowanymi potrzebami edukacyjnymi,
- ▶ cele i założenia Szkolnej Oceny Funkcjonalnej, opartej na klasyfikacji ICF,
- ▶ procedura Szkolnej Oceny Funkcjonalnej,
- ▶ rola rodziców w procesie oceny dziecka,
- ▶ zasady tworzenia Indywidualnego Planu Edukacyjnego (IPE),
- ▶ rola współpracy międzyinstytucjonalnej w realizacji IPE,

Portal Wsparcia Edukacyjno-Specjalistycznego
(<https://wsparcie.gov.pl>)

**„Dobry wychowawca, który nie wtłacza a wyzwala,
nie ciągnie a wznosi, nie ugniata a kształtuje,
nie dyktuje a uczy, nie żąda a zapytuje – przeżyje
wraz z dziećmi wiele natchnionych chwil.”**

Janusz Korczak

funkcjonowanie

włączanie

**nabywanie
wiedzy i
umiejętności**

efekty

**Jaką wiedzę o
dziecku daje mi
opinia/
orzeczenie z
PPP?**

**Jakie informacje
wyczytałem z
diagnozy, że
dziecko np. jest
niepełnosprawne
w stopniu
lekkim?**

**Czy wiem, jak
dziecko
funkcjonuje?**

**Czy daje mi to
podstawę do
włączenia
dziecka w
efektywny
proces
nabywania
wiedzy i
umiejętności?**

**Jaka wiedza
pozwoli mi
włączyć dziecko
w efektywny
proces
dydaktyczny?**

Planowane przez resort edukacji zmiany związane z wdrażaniem do przedszkoli i szkół ogólnodostępnych edukacji włączającej zakładają zmianę tego modelu poprzez **zwiększenie autonomii nauczycieli i specjalistów przedszkolnych / szkolnych w uruchamianiu ścieżki wsparcia dla dzieci i uczniów wymagających szczególnej pomocy.**

W nowym modelu **pierwszym krokiem na ścieżce pomocy dziecku/uczniowi będzie ocena funkcjonalna dokonywana w przedszkolu/szkole**, czyli w **środowisku jego codziennej aktywności, przez nauczycieli i specjalistów, którzy mają z nim częsty kontakt i okazję obserwowania jego zachowań w różnych sytuacjach, rozmów z nim i z jego rodzicami.**

Co to takiego ocena funkcjonalna w edukacji?

Ocena funkcjonalna

to proces
wieloetapowy,
a nie
jednorazowe
działanie

jest
dokonywana
we współpracy
osób, które
znają ucznia

jest
dokonywana w
środowisku
naturalnym
funkcjonowania
ucznia

rozpoznaje
potrzeby i
możliwości
ucznia

skupia się na
holistycznym
podejściu do
rozpoznania
potrzeb ucznia

Diagnoza w PPP

- deficyty
- trudności

Ocena funkcjonalna

- mocne strony
- strony wymagające wsparcia

**Ocena
funkcjonalna
odnosi się do:**

Dziecka/
ucznia ze SPE

Każdego
dziecka/
ucznia

Wsparcie

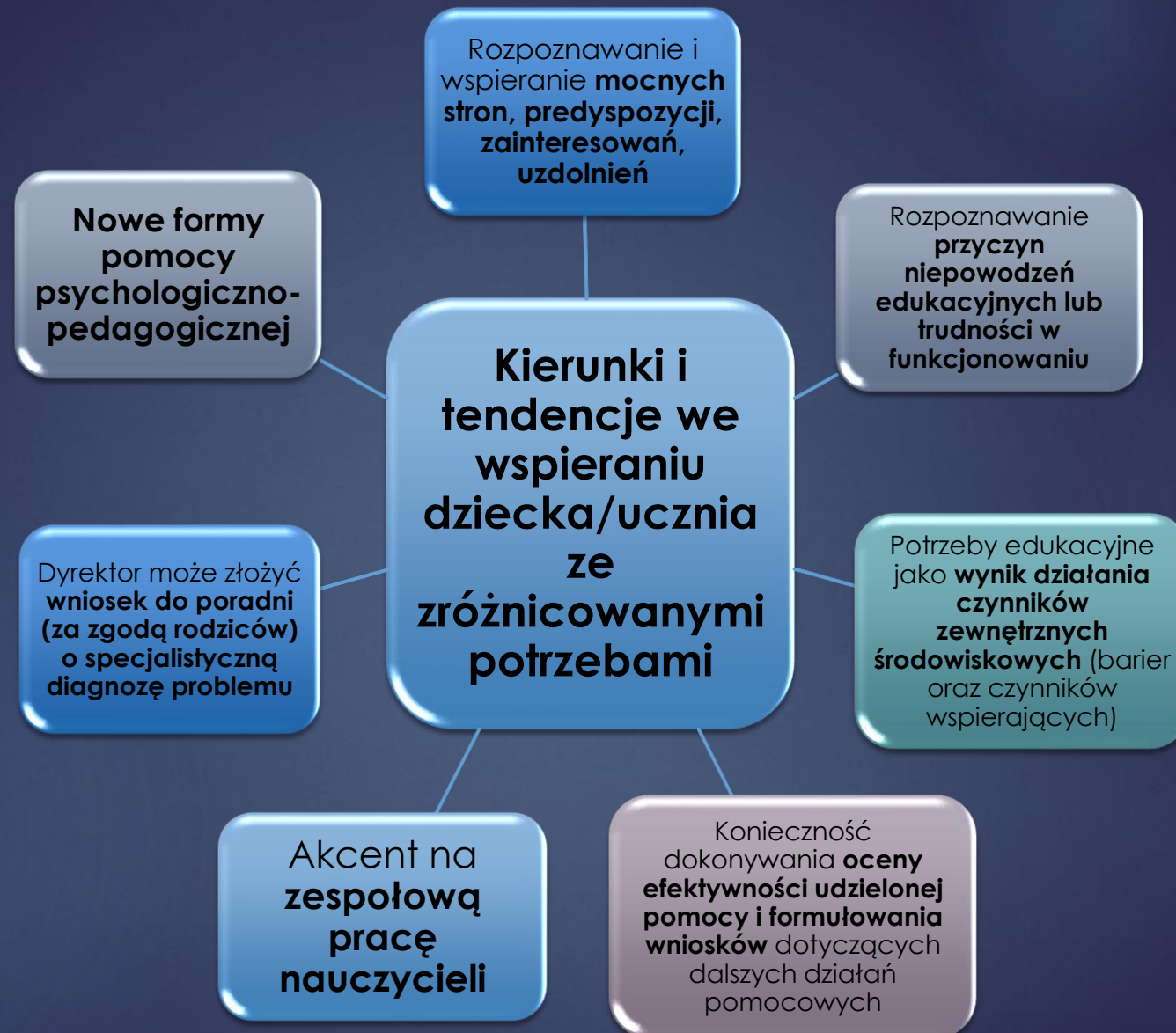
bieżące wsparcie/
oddziaływanie
interwencyjne

Profilaktyka

Wzmacnianie potencjału
ucznia, eliminowanie
czynn timerów utrudniających

Do powodzenia zmiany modelu udzielania dzieciom i uczniom pomocy psychologiczno-pedagogicznej opartej na idei inkluzji potrzebni są profesjonalni nauczyciele, którzy:

prezentują **postawę akceptacji** wobec edukacji włączającej,

mają **poczucie samoskuteczności**, przekonanie, że są w stanie poradzić sobie z oceną funkcjonalną na każdym jej etapie,

mają **umiejętności metodyczne** pozwalające im planować pracę i prowadzić zajęcia/ lekcje w zróżnicowanych grupach/klasach,

<https://www.youtube.com/watch?v=-PahQ8k6SMQ>

Podstawą modelu oceny funkcjonalnej jest koncepcja **Międzynarodowej Klasyfikacji Funkcjonowania, Niepełnosprawności i Zdrowia** (International Classification of Functioning, Disability and Health – ICF), przyjętej w 2001 r. przez Światową Organizację Zdrowia (WHO).

Równolegle z ICF funkcjonuje klasyfikacja biomedyczna – **Międzynarodowa Statystyczna Klasyfikacja Chorób i Problemów Zdrowotnych** (ang. International Statistical Classification of Diseases and Related Health Problems – ICD-11).

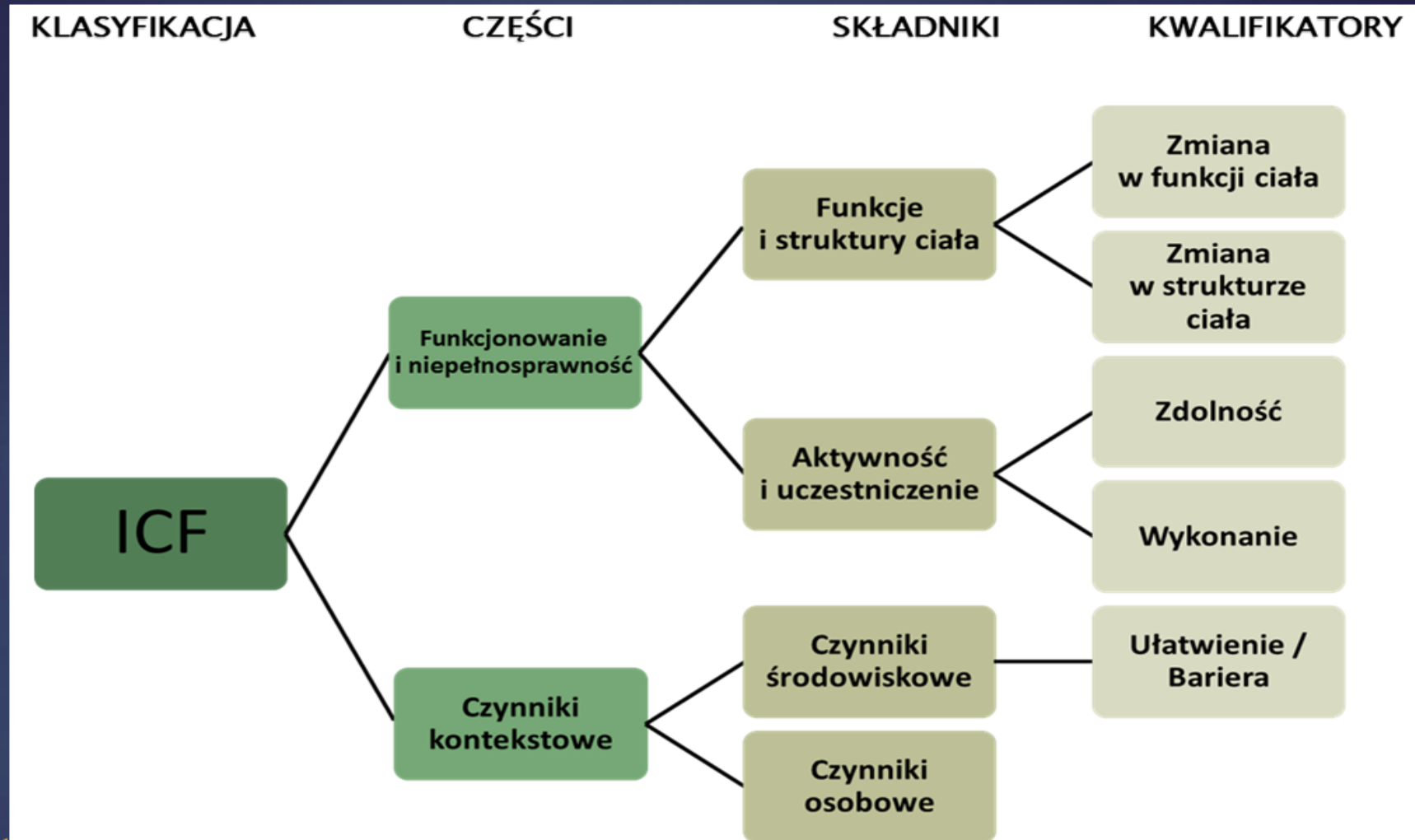
ICD

koncentruje się na opisie
stanów chorobowych

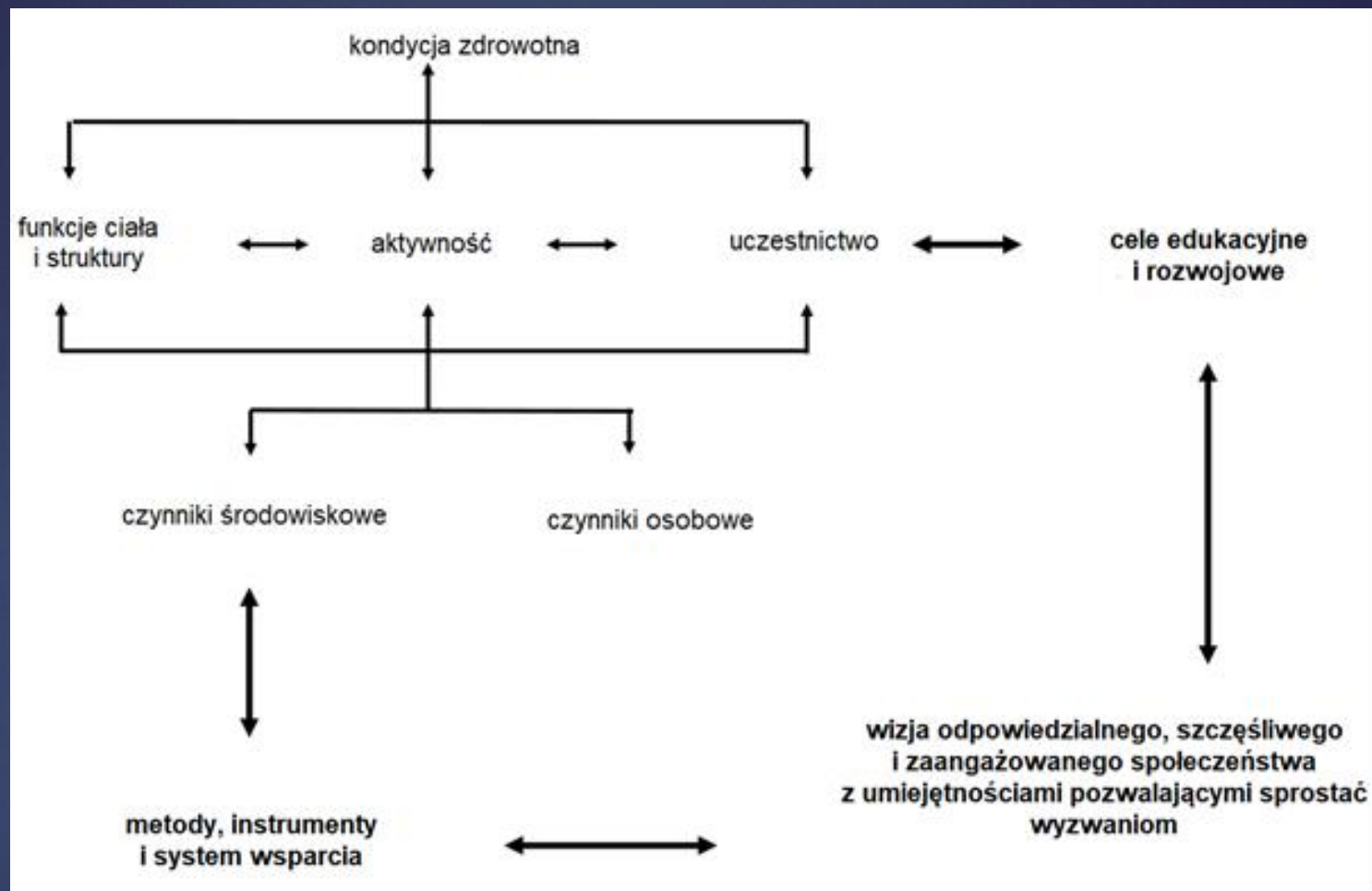
ICF

opisuje cechy
charakterystyczne stanu
zdrowia człowieka w
kontekście jego indywidualnej
sytuacji życiowej oraz
wpływów otaczającego
środowiska

Schemat klasyfikacji ICF

Klasyfikacja ICF w odniesieniu do celów edukacji

Aby opisać i zrozumieć funkcjonowanie ucznia w kontekście edukacyjnym, szczególnie istotne jest

rozpoznanie jego możliwości i potrzeb w obszarze **aktywności i uczestniczenia**

poznanie **barier i ograniczeń**, które ograniczają, bądź uniemożliwiają prawidłowe funkcjonowanie dziecka w środowisku

Czym jest diagnoza funkcjonalna?

Opis funkcjonowania dziecka w poszczególnych strefach rozwojowych

Skupia się na tym „jak jest?”, jest pozytywna

Uwzględnia wpływ czynników zewnętrznych na funkcjonowanie dziecka, osoby

Funkcjonowanie dziecka

Model biopsychospołeczny

-bio

stan zdrowia

-psycho-

zdolności
cechy

-społeczny

środowisko

**Diagnoza
tradycyjna**

**Diagnoza
funkcjonalna**

statyczny obraz
niedostatków
dziecka/ucznia

dynamiczny opis przemian
rozwojowych

podlegający ustawicznej
weryfikacji, uzupełnieniom i
modyfikacjom w toku pracy
terapeutyczno-edukacyjnej

Celem oceny funkcjonalnej jest:

określenie trudności ucznia, jakich doświadcza w procesie uczenia się, oraz jego możliwości;

określenie rodzaju i poziomu wsparcia w systemie edukacji;

stworzenie podstawy dla budowania Indywidualnych Planów Edukacyjnych lub innego rodzaju planów wsparcia ucznia;

przygotowanie do tworzenia strategii edukacyjnych i pracy z grupą klasową w czasie lekcji, zgodnie z zasadą projektowania uniwersalnego;

ewaluacja postępów ucznia (w przypadku systematycznie dokonywanej oceny).

Zasada działania zespołowego

- **diagnozy dokonuje zespół specjalistów bezpośrednio pracujących z dzieckiem/ucznem** i współpracujących ze sobą, którzy wymieniają swoje spostrzeżenia i dyskutują nad indywidualnym programem edukacyjno-terapeutycznym i/lub programem wsparcia.

Zasada działania interdyscyplinarnego

- **zespół specjalistów stosuje wiedzę i procedury działania wypracowane przez poszczególne dyscypliny naukowe**, posługując się uzgodnionymi konstruktami poznawczymi oraz terminami.

Zasada dbałości o skuteczne komunikowanie się

- **osób badających z badanym dzieckiem/ uczniem, a zwłaszcza o dobór lub wypracowanie wspólnego systemu komunikacyjnego**, zapewniającego wzajemne rozumienie się oparte na spostrzeganiu i właściwej interpretacji sygnałów, znaków oraz komunikatów językowych i niejęzykowych.

Zasada dbałości o właściwą kolejność i łączenie

- **diagnozowania poszczególnych sfer rozwoju dziecka/ucznia** (w zgodzie z naturalnymi uwarunkowaniami i przebiegiem rozwoju): biologicznej bazy czynności psychicznych, czynności zmysłowych, poznawczych, społeczno-komunikacyjnych i językowych (mowy), sfery emocjonalno-wolicjonalnej i rozwoju osobowości, a także sfery wiedzy, umiejętności i osiągnięć edukacyjnych.

Zasada diagnozy pozytywnej

- **skoncentrowanej na mocnych stronach i potencjale rozwojowym osoby badanej.**

Zasada powtarzalności diagnozowania i modyfikacji jego wyników

- **uwzględnieniem naturalnego rozwoju, zmian następujących w wyniku terapii, usprawniania i korekcji oraz osiągnięć szkolnych.**

Zapewnienie warunków prawidłowego przebiegu postępowania diagnostycznego:

warunków sprzyjających nawiązaniu bezpośredniego kontaktu osoby badającej z badaną;

prawa dziecka/ucznia do odmowy wykonania zadań diagnostycznych;

prawa rodziców/opiekunów do czynnego uczestnictwa w diagnozowaniu i do szczegółowych informacji o jego wynikach na każdym etapie;

zmysłowego dostępu dziecka/ucznia do wszystkich znaczących elementów narzędzia służącego do badania;

dostępu dziecka/ucznia do treści wypowiedzi, a zwłaszcza **poleceń kierowanych do niego** (mówienie ułatwiające rozumienie, stosowanie prymarnego języka dziecka, mówienie wspomagane, komunikacja alternatywna);

dostępu dziecka/ucznia do treści zadań (ułatwiająca modyfikacja języka poleceń, stosowanie prymarnego języka dziecka);

dostępu dziecka/ucznia do materiału potrzebnego do wykonania zadań (troska o dostępność zmysłową materiału);

swobody wyboru sposobu wykonywania zadań (np. doboru odpowiedniego kodu: kinetycznego, ikonicznego, fonicznego);

prawa dziecka/ucznia do niestandardowego wykonania zadań (np. indywidualnego doboru środków wyrazu, twórczego rozwiązywania problemów);

możliwości wykonywania takiego rodzaju zadań, jakie są możliwe do wykonania przez badanego, a jednocześnie wymagają aktywności, która ujawnia i mierzy badane sprawności.

Kwestionariusz Szkolnej Oceny Funkcjonalnej (KSzOF)

Narzędzie służące do oceny funkcjonalnej osoby uczącej się **na wszystkich etapach szkoły podstawowej oraz w szkołach ponadpodstawowych**.

Służy do **określenia zakresu zachowań osoby uczącej się w obszarze aktywności i uczestniczenia** w procesie szkolnej oceny funkcjonalnej.

Składa się z czterech wersji przeznaczonych dla osób uczących się w szkole podstawowej **w klasach I–III, IV–VI i VIII–VIII oraz w szkołach ponadpodstawowych (SPP)**.

Może być **wykorzystywany przez nauczyciela** (dobrze znającego osobę uczącą się) **oraz rodzica**.

Badania zespołów klasowych z wykorzystaniem KSzOF mogą dostarczać tzw. **rezultatów przesiewowych**, orientujących na zidentyfikowanie osób uczących się, których funkcjonowanie, po pogłębionym rozpoznaniu, będzie wymagało wsparcia.

Wystarczającym powodem rozpoczęcia oceny funkcjonalnej jest zatem zgłoszenie takiej potrzeby przez dziecko/osobę uczącą się, nauczyciela lub rodzica.

Ocena funkcjonalna **nie powinna być traktowana jako proces, w którym powinno uczestniczyć każde dziecko**, ponieważ nie **ma ona charakteru klasycznych badań** w kierunku diagnozy jakiegoś problemu.

Dyrektor szkoły wyznacza w placówce osobę lub osoby odpowiedzialne za przeprowadzenie **procesu oceny funkcjonalnej** (koordynator SzOF) - pedagog specjalny, psycholog szkolny, pedagog szkolny, nauczyciel edukacji wczesnoszkolnej.

W procesie Szkolnej Oceny Funkcjonalnej **wykorzystywane są wszelkie informacje o osobie uczącej się**, które zostały zebrane przez specjalistów szkolnych lub przekazane przez rodziców (dokumentacja z poprzednich diagnoz i ocen, przebiegu i ewaluacji wsparcia edukacyjno-specjalistycznego, zaburzenia struktur i funkcji ciała oraz zasoby osobowe posiadane przez ucznia).

Ocena funkcjonalna podejmowana jest

kiedy dziecko **posiada
diagnozę kryterialną** i
wymaga wsparcia w
codziennym
funkcjonowaniu

kiedy zgłaszane
**trudności nie są
poparte diagnozą**
psychologiczną czy
medyczną

Zgodnie z modelem biopsychospołecznego postrzegania niepełnosprawności oraz modelem ICF w procesie oceny funkcjonalnej brane są pod uwagę cztery elementy składowe:

1. **zdiagnozowane niepełnosprawności i dysfunkcje** w zakresie struktur i funkcji ciała (jeśli występują),

2. **zakres możliwości aktywności i uczestnictwa** w codziennych sytuacjach,

3. **czynniki środowiskowe** mające znaczenie dla funkcjonowania osoby,

4. **czynniki osobowe, podmiotowe,** charakterystyczne zasoby danej osoby.

Kwestionariusz Szkolnej Oceny Funkcjonalnej

Obszar 1. Uczenie się i stosowanie wiedzy

Obszar 2. Ogólne zadania i obowiązki

Obszar 3. Porozumiewanie się

Obszar 4. Motoryka, poruszanie się – w tym mobilność i aktywność manualna

Obszar 5. Dbanie o siebie, samoobsługa i samodzielność

Obszar 6. Życie domowe

Obszar 7. Wzajemne kontakty i związki międzyludzkie

Obszar 8. Edukacja szkolna

Obszar 9. Życie w społeczności lokalnej

Obszar 1. **Uczenie się i stosowanie wiedzy**

Dotyczy **procesu nabywania wiedzy i umiejętności**.

Odnosi się też do **wykorzystania zdobytej wiedzy w praktyce**, rozwiązywania problemów i podejmowania decyzji.

Zawiera **aktywności i umiejętności typowo szkolne**, stanowiące cel działań edukacyjnych ujmowanych w podstawach programowych.

Obszar 2. Ogólne zadania i obowiązki

Obejmuje te aspekty aktywności, które wiążane są ze **zdolnością do przyjmowania i wykonywania zadań**.

Wskazuje na **potencjał adaptacyjny** ucznia do różnych, powtarzalnych i zmiennych sytuacji.

Dotyczy **realizacji** pojedynczego zadania, wielu zadań, **planowania, organizacji, koordynacji, współpracy** w grupie lub realizacji samodzielnej.

Obszar 3. Porozumiewanie się

Dotyczy aktywności związanych z **komunikacją** uczniów drogą werbalną i niewerbalną.

Odnosi się do **umiejętności rozumienia i tworzenia komunikatów**, pojmowania dosłownego i domyślnego znaczenia wiadomości.

Opisuje się **zachowania w kontekście szkolnym i domowym** (istotna współpraca z rodzicem).

Obszar 4. Motoryka, poruszanie się – w tym mobilność i aktywność manualna

Dotyczy **ruchu** związanego ze zmianą pozycji i umiejscowienia ciała, przemieszczaniem się, manipulowaniem, bieganiem, wspinaniem się.

Dobór twierdzeń uwzględnia **pełnienie ról społecznych** w szkole, w grupie rówieśniczej i w środowisku domowym.

Ocena pomaga wychwycić **ograniczenia w aktywnościach w zakresie mobilności**, w tym motoryki małej.

Obszar 5. Dbanie o siebie, samoobsługa i samodzielność

Obszar dotyczy **dbałości o siebie**, czynności higienicznych i samoobsługowych w codziennych sytuacjach.

Ocena pozwala wychwycić **ograniczenia w aktywnościach w zakresie samoobsługi** i samodzielności ucznia.

Obszar dotyczy **środowiska szkolnego oraz domowego** (konieczna jest współpraca z rodzicem i poznanie środowiska rodzinnego).

Obszar 6. Życie domowe

Dotyczy aktywności związanych z **dbaniem o porządek** w swoim otoczeniu.

Obszar dotyczy **środowiska szkolnego oraz domowego** (konieczna jest współpraca z rodzicem i poznanie środowiska rodzinnego).

Obszar 7. Wzajemne kontakty i związki międzyludzkie

Dotyczy podstawowych i złożonych **kontaktów międzyludzkich, nawiązywania relacji i związków rodzinnych.**

Opisuje aktywności dotyczący **nawiązywania kontaktów w sposób odpowiedni do sytuacji,** akceptowany społecznie z osobami znajomymi i nieznajomymi, z członkami rodziny.

Wskazuje na **nawiązywanie kontaktów w określonych celach,** w sytuacjach oficjalnych i nieoficjalnych.

Obszar 8. Edukacja szkolna

Dotyczy **wypełniania przez ucznia obowiązków szkolnych**.

Akcentuje się tu efekty, do których należą **systematyczna realizacja obowiązków szkolnych**, takich jak: uczęszczanie do szkoły, przygotowanie do zajęć, aktywne w nich uczestniczenie oraz korzystanie z praw ucznia i funkcjonowanie w relacjach rówieśniczych

Odnosi się do **relacji z rówieśnikami** i umiejętności współpracy w grupie.

Obszar 9. Życie w społeczności lokalnej

Dotyczy tych działań, które związane są z **włączaniem się ucznia w życie różnych grup społecznych** pozaszkolnych i pozarodzinnych, w tym grup rówieśniczych w miejscu zamieszkania czy organizacji społecznych, stowarzyszeń, fundacji i innych.

Odnosi się do **uczestnictwa ucznia w zajęciach pozalekcyjnych**, dodatkowych.

Aktywności pozaszkolne ucznia dotyczą zazwyczaj udziału w **różnych formach spędzania czasu** wolnego, rozrywki, są związane z zainteresowaniami ucznia, ale mogą też dotyczyć działań na rzecz innych osób lub środowiska.

Instrukcja:

Kwestionariusz Szkolnej Oceny Funkcjonalnej (KSzOF-I-III) jest narzędziem służącym do rozpoznania możliwości i potrzeb osób w zakresie ich aktywności oraz uczestniczenia w różnych sytuacjach, w których mogą znajdować się osoby w ich wieku.

Oceniane aktywności mieszczą się w dziewięciu obszarach wskazanych jako kluczowe dla aktywności i uczestnictwa w Międzynarodowej Klasyfikacji Funkcjonowania, Niepełnosprawności i Zdrowia (ICF).

Osoba wypełniająca arkusz ocenia aktywności **po uprzedniej kilkutygodniowej obserwacji** funkcjonowania wskazanej osoby uczącej się.

W kwestionariuszu należy zaznaczyć, w jakim stopniu dane zachowanie (aktywność) występuje, z wykorzystaniem następującej skali: 1 (w niewielkim stopniu) 2 3 4 5 (w bardzo dużym stopniu).

ZNACZENIE SZKOŁY W PROCESIE OCENY FUNKCJONALNEJ UCZNIÓW

1. Potrzebne **wsparcie udzielane jest szybciej**, a proces identyfikowania potrzeb i projektowania działań wspierających zostaje skrócony.
2. **Wsparcie jest zaprojektowane odpowiednio do potrzeb ucznia** – zespołowa analiza trudności i mocnych stron ucznia, zestawienie, ale i integracja ocen dokonywanych przez rodzica, nauczyciela, specjalistę, dostrzeżenie kontekstu środowiskowego.
3. **Zabezpieczane są potrzeby uczniów**, którzy do tej pory nie kwalifikowali się do działań wspierających.
4. **Wykorzystane są zasoby szkoły** – w procesie Szof to w szkole zachodzi jego pierwszy etap: rozpoznanie trudności, ale i możliwe jest zrealizowanie ostatecznego celu, jakim jest udzielenie wsparcia.

Normy stenowe – wynik ogólny KSzOF-I-III (osoby uczące się w klasach I–III)

	nauczyciele		rodzice	
opis wyniku	przedziały wyników	sten	przedziały wyników	sten
wynik wysoki	238–260	10	233–260	10
	218–237	9	214–232	9
	197–217	8	194–213	8
wynik przeciętny	175–196	7	172–193	7
	154–174	6	151–171	6
	135–153	5	132–150	5
wynik niski	113–134	4	110–131	4
	91–112	3	90–109	3
	72–90	2	70–89	2
	52–71	1	52–69	1

Normy stenowe – wynik ogólny KSzOF-IV-VI (osoby uczące się w klasach IV–VI)

	nauczyciele		rodzice	
opis wyniku	przedziały wyników	sten	przedziały wyników	sten
wynik wysoki	232–260	10	236–260	10
	216–231	9	216–235	9
	193–215	8	195–215	8
wynik przeciętny	175–191	7	175–194	7
	153–174	6	158–174	6
	132–152	5	135–157	5
wynik niski	111–130	4	113–134	4
	92–110	3	94–112	3
	71–91	2	72–93	2
	52–70	1	52–71	1

Normy stenowe – wynik ogólny KSzOF-VII-VIII (osoby uczące się w klasach VII–VIII)

	nauczyciele		rodzice	
opis wyniku	przedziały wyników	sten	przedziały wyników	sten
wynik wysoki	231–250	10	230–250	10
	211–230	9	209–229	9
	188–210	8	187–208	8
wynik przeciętny	172–187	7	170–186	7
	150–171	6	149–169	6
	129–149	5	130–148	5
wynik niski	112–128	4	114–129	4
	90–111	3	91–113	3
	70–89	2	71–90	2
	50–69	1	50–70	1

Procedura przebiegu Szkolnej Oceny Funkcjonalnej

1. W procesie Szkolnej Oceny Funkcjonalnej (SzOF) **zbierane są informacje o mocnych i słabych stronach ucznia**, a także **podejmowane decyzje o wsparciu edukacyjno-specjalistycznym** dla ucznia i formułowane rekomendacje do dalszych etapów oceny funkcjonalnej (np. wskazania do pogłębionej oceny funkcjonalnej w poradni psychologiczno-pedagogicznej).

2. Osobą koordynującą proces Szkolnej Oceny Funkcjonalnej jest **Koordynator Szkolnej Oceny Funkcjonalnej (KSzOF)** – pedagog szkolny, pedagog specjalny, psycholog lub inna osoba wyznaczona przez dyrektora szkoły.

3. Jeśli uczeń miał już wykonywaną wcześniej Ocene Funkcjonalną (OF) (np. w ramach WWR lub we wcześniejszych klasach) i posiada zgromadzone dokumenty z diagnozami medycznymi, ocenami psychologiczno- -pedagogicznymi, logopedycznymi – także one podlegają analizie w procesie SzOF.

Etap 1. Czynności wstępne

zgłoszenie potrzeby dokonania oceny –

przez ucznia, jego rodziców, nauczyciela lub innego specjalistę szkolnego

udostępnienie arkuszy obserwacyjnych – Kwestionariusz Szkolnej Oceny Funkcjonalnej, w wersji odpowiedniej dla wieku ucznia

co najmniej trzem osobom

(np. rodzicowi lub rodzicom dziecka, nauczycielowi edukacji wczesnoszkolnej/ wychowawcy lub nauczycielowi przedmiotu, specjaliście szkolnemu).

wyjaśnienie zasad prowadzenia obserwacji funkcjonalnej przez Koordynatora SzOF

Etap 2. Obserwacja funkcjonalna

Obserwacja dziecka powinna trwać co najmniej trzy – cztery tygodnie i dotyczyć jego funkcjonowania w różnych miejscach: w domu, na lekcjach, w świetlicy szkolnej, w szkolnej szatni, w czasie zajęć na świeżym powietrzu, w trakcie swobodnych zajęć pozalekcyjnych itp. **Czasami konieczne jest inicjowanie aktywności**, pozwalających zaobserwować funkcjonowanie dziecka w pewnych sytuacjach.

Jeśli osoba wypełniająca kwestionariusz nie ma możliwości zauważenia pewnych zachowań dziecka rozmawia z osobami, które mogą takie zachowania znać, np. z rodzicami dziecka, innymi nauczycielami, pracownikami niepedagogicznymi szkoły itp.

Każde z zachowań osoby uczącej się oceniane jest na pięciostopniowej skali, od wartości 1, oznaczającej, że dane zachowanie występuje w niewielkim stopniu do wartości 5, oznaczającej, że dane zachowanie występuje w bardzo dużym stopniu.

Etap obserwacji funkcjonalnej osoby uczącej się jest już dla niej wsparciem, ponieważ w tym czasie zyskuje uwagę ze strony osób dorosłych – zdarza się, że już na tym etapie rodzice czy nauczyciele dziecka wypracowują adekwatne do jego sytuacji strategie wsparcia.

Kto posiada największą wiedzę o funkcjonowaniu dziecka?

Rodzice

Nauczyciele pracujący z dzieckiem

Wyznaczniki budowania partnerstwa rodzic – nauczyciel/specjalista w ocenie funkcjonalnej

Aktualne i rzetelne dane o osobie uczącej

Modele współpracy rodzic–nauczyciel – nastawienie i postawy społeczne

Partnerstwo w ocenie funkcjonalnej

Wiedza, umiejętności i wartości rodziny

Wiedza, umiejętności i doświadczenie nauczycieli, specjalistów

W procesie współpracy z rodzicami w trakcie oceny funkcjonalnej ważne jest:

postrzeganie osoby uczącej się w sposób integralny, całościowy, w sytuacji szkolnej i pozaszkolnej, w trakcie lekcji i poza nią, podczas spotkań rówieśniczych, w domu, w środowisku znanym i nieznanym,

poznanie funkcjonowania z perspektywy samej osoby uczącej się, nauczyciela

spojrzenie na potrzeby osoby uczącej się, trudności i wynikające z nich problemy, ograniczenia w uczeniu się, nie przez pryzmat zaburzeń, schematów postępowania, stereotypowego postrzegania, lecz przez analizę dostępnych zasobów środowiska, co pozwoli zidentyfikować i zdefiniować mocne obszary rozwoju oraz te wymagające wsparcia,

identyfikowanie nasilenia trudności, poszukiwanie środowiskowych czynników chroniących oraz czynników ryzyka,

racjonalne wykorzystanie zasobów osobowych szkoły (nauczycieli, specjalistów), rodziców **oraz innych podmiotów wsparcia międzysektorowego** (poradnie psychologiczno-pedagogiczne, poradnie zdrowia, instytucje wsparcia społecznego), ze szczególnym określeniem ich roli i zadań w procesie poznania osoby uczącej się i jej środowiska,

określenie zapotrzebowania na wsparcie oraz wdrożenie wyników w proces wspomagania i wspierania.

Rola rodziców w szkolnej ocenie funkcjonalnej

Udział rodziców w procesie zbierania informacji o osobie uczącej się. Tworzenie przestrzeni do współpracy.

Angażowanie rodziców w działania szkoły, zgłaszanie inicjatyw na rzecz rozwoju ich dzieci i rozwoju szkoły.

Wzajemna komunikacja – wymiana poglądów, doświadczeń

Współdecydowanie – wspólne określanie celów, sposobów ich realizacji, form wsparcia i stopnia zaangażowania.

Odpowiedzialność za zadania – rodzice znają programy wsparcia, sami proponują modyfikacje, monitorują przebieg wsparcia, formułują rekomendacje na przyszłość.

Współpraca z rodzicami w procesie oceny funkcjonalnej

Opiera się na **budowaniu partnerskiej relacji**, która obejmuje otwartą komunikację, regularne spotkania oraz wspólne działania mające na celu lepsze poznanie potrzeb i możliwości dziecka.

Kluczowym elementem jest **informowanie rodziców o postępach dziecka**, ale także **pozyskiwanie ich opinii, słuchanie ich obaw** oraz dzielenie się spostrzeżeniami z domu, a jednocześnie zauważanie mocnych stron dziecka.

Ważne jest, aby **początkowe rozmowy** nie skupiały się od razu na diagnozie, ale na **ogólnym funkcjonowaniu i potrzebach dziecka**.

Po ustaleniu trudności **zapraszamy rodziców do wspólnego działania** w procesie oceny funkcjonalnej.

Obserwacja strukturyzowana jest w oparciu o pytania kierunkowe, które dotyczą poszczególnych, kluczowych wymiarów aktywności osoby uczącej się i jej rodziny:

- ▶ • Jakie są potrzeby i priorytety w rodzinie?
- ▶ • Jaki jest rutynowy plan dnia w domu?
- ▶ • Jakie są stosowane strategie zarządzania czasem w domu?
- ▶ • Jaki jest zakres zadań i obowiązków domu?
- ▶ • Czy i w jaki sposób jest spędzany czas wolny?
- ▶ • Jakie są zainteresowania, pasje osoby uczącej się i jaka jest forma ich realizacji?
- ▶ • Jakie są zasoby rodziny w zapewnieniu warunków do uczenia się i w domu, i poza nim?
- ▶ • Jakie ma warunki do uczenia się w domu?
- ▶ • Jaki jest system motywacyjny w domu?
- ▶ • Co jest motywatorem, a co destruktoorem dla osoby uczącej się?

- ▶ • Jaka jest jej potrzeba osiągnięć w życiu codziennym i szkolnym?
- ▶ • Jaki jest stopień samodzielności i zaradności osoby uczącej się w codziennym życiu?
- ▶ • Jak radzi sobie z trudnościami w domu?
- ▶ • Czy ma przyjaciół? Jak kształtują się jej interakcje społeczne?
- ▶ • Które jej umiejętności są najważniejsze do osiągnięcia?
- ▶ • Czego rodzice oczekują od szkoły?
- ▶ • Z jakich form wsparcia korzysta rodzina?
- ▶ • Jakie zauważają trudności i bariery w nauce osoby uczącej się?
- ▶ • Które problemy według rodziców najpilniej wymagają interwencji?
- ▶ • Jakie formy pracy są zdaniem rodziców najlepsze dla ich dziecka?
- ▶ • Jak poszczególne działania w domu i szkole wpływają na rozwój ich dziecka jako osoby?
- ▶ • W jakich formach wsparcia na rzecz osoby uczącej się rodzice czują się kompetentni?

Kluczowe etapy i formy współpracy

Pierwszy kontakt i budowanie relacji

- Rozpoczynaj od **rozmów o ogólnym funkcjonowaniu dziecka** w przedszkolu i domu, bez od razu wprowadzania tematu diagnozy.
- **Zauważaj i doceniaj mocne strony** oraz zasoby dziecka, aby nie zniechęcić rodzica.
- **Zachęcaj rodziców do wyrażania własnych opinii** i sugestii.

Spotkania i konsultacje

- **Organizuj regularne spotkania indywidualne**, aby **omawiać postępy dziecka i konkretne problemy**, a także wymieniać się informacjami.
- **Wspólne ustalajcie cele i strategie wspierające** rozwój dziecka, bazując na wiedzy z obu środowisk (domu i placówki).

Informowanie i edukacja rodziców

- **Informuj rodziców o celach i przebiegu oceny funkcjonalnej**, aby mogli zrozumieć jej znaczenie.
- Wyjaśnij, **w jaki sposób ocena funkcjonalna pomoże stworzyć indywidualne środowisko edukacyjne**.

Dzielenie się spostrzeżeniami

- Na bieżąco **wymieniaj informacje z rodzicami**, zarówno o trudnościach, jak i o sukcesach dziecka.
- Rodzice mogą dostarczyć cennych informacji o funkcjonowaniu dziecka w domowym środowisku.

Dzielenie się zasobami i tworzenie wspólnoty

- **Twórz grupy wsparcia**, w których rodzice mogą dzielić się swoimi doświadczeniami.
- **Wspieraj rodziców poprzez warsztaty i spotkania** dotyczące metod wspierania rozwoju dziecka w domu.

Na spotkaniu z rodzicami należy:

wyjaśnić cel oceny funkcjonalnej

- zrozumienie celów i korzyści, jakie mogą wyniknąć z oceny, może pomóc rodzicom w zaangażowaniu się,

omówić procedury i metody oceny

- dzięki temu rodzice rozumieją, jak będą mogli współpracować z nauczycielami i profesjonalistami oraz czego będzie się od nich oczekiwać podczas tego procesu,

zapewnić wsparcie emocjonalne

- proces oceny funkcjonalnej może być stresujący dla rodziców,

zadbać o efektywną komunikację

- zachęcanie rodziców do dzielenia się swoimi spostrzeżeniami na temat rozwoju i funkcjonowania dziecka, do zadawania pytań, wyrażania wątpliwości, może prowadzić do lepszego zrozumienia potrzeb osoby uczącej się;
- drugą, równie istotną, kwestią jest dostosowanie informacji do odbiorcy - komunikaty powinny być formułowane w sposób jasny i dostosowany do ich poziomu wiedzy i potrzeb,

podkreślać rolę rodziców

- wskazanie im, że są kluczowymi członkami zespołu wspierającego dziecko i że ich zaangażowanie w proces oceny jest niezwykle istotne może być pierwszym krokiem do dalszej aktywnej współpracy,

zapewnić kontynuację wsparcia

- po zakończeniu oceny funkcjonalnej należy objąć osobę uczącą się i jego rodziców dalszym wsparciem informacyjnym,

Etap 3. Spotkanie Zespołu Konsultacyjnego (osoby prowadzące obserwacje dziecka)

Etap 3a. Wspólne rozumienie
sytuacji osoby uczącej się

Etap 3b. Ustalenie planu
wsparcia edukacyjno-
specjalistycznego

Etap 3a. Wspólne rozumienie sytuacji osoby uczącej się

porównanie spostrzeżeń dotyczących funkcjonowania ucznia,

podjęcie **próby zrozumienia** istoty doświadczanych przez niego **trudności**,

analiza ilościowa – odniesienie poziomu funkcjonowania osoby uczącej się w aspekcie aktywności i uczestniczenia do odpowiedniej dla wieku i płci wartości stenowej,

przygotowanie profilu funkcjonowania,

Analiza jakościowa zebranego materiału

1. W jakich obszarach zaobserwowano **najwięcej trudności**, a w których obszarach **trudności nie występują** (mocne strony)?

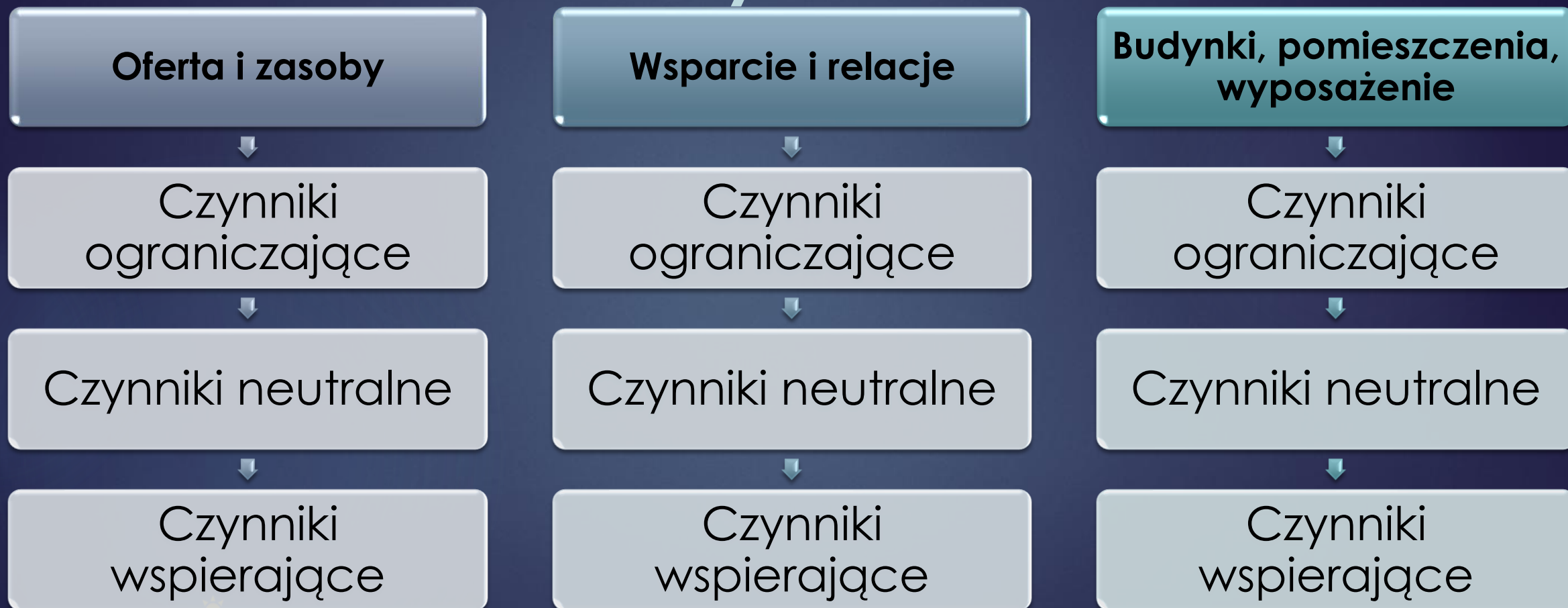
2. Czy i jakie są **różnice w zakresie oceny występowania określonych zachowań dziecka pomiędzy różnymi obserwatorami?** Z czego mogą wynikać te różnice?

3. Jakie **poczyniono dodatkowe obserwacje**, których nie zawarto w arkuszu KSzOF?

4. Które obszary **funkcjonowania osoby uczącej się wymagają dalszej, pogłębionej oceny** lub diagnoz medycznych czy psychologicznych?

5. Jeżeli ocena funkcjonalna prowadzona jest po raz drugi lub kolejny – **jakie zaobserwowano różnice między wcześniejszymi a obecnymi obserwacjami** funkcjonowania osoby uczącej się?

Analiza czynników środowiskowych w otoczeniu szkolnym

Analiza czynników środowiskowych w otoczeniu rodzinnym

Wsparcie i relacje

Czynniki ograniczające

Czynniki neutralne

Czynniki wspierające

**Pomieszczenia,
wyposażenie materialne**

Czynniki ograniczające

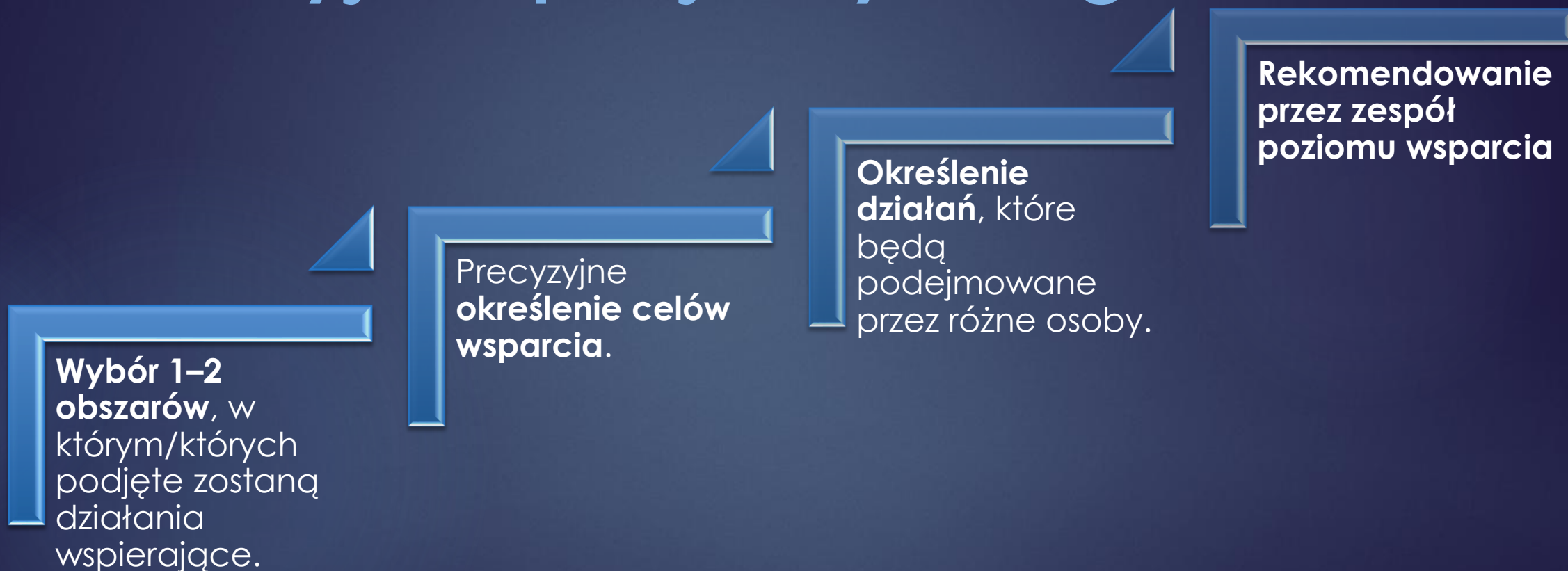

Czynniki neutralne

Czynniki wspierające

Etap 3b. Ustalenie planu wsparcia edukacyjno-specjalistycznego

poziom 1. **Wsparcie w trakcie bieżącej pracy z uczniem - monitorowanie rozwoju i profilaktyka, praca z grupą** (ocena funkcjonalna w szkole)

poziom 2. **Wsparcie dodatkowe – diagnostyczno-terapeutyczne** (ocena funkcjonalna w szkole)

poziom 3. **Intensywne wielospecjalistyczne wsparcie diagnostyczno-terapeutyczne** (ocena funkcjonalna w PPP)

Konstruowanie i realizacja Indywidualnego Planu Edukacyjnego (IPE) stanowi kolejny etap procesu kompleksowej, spójnej oceny funkcjonalnej i jest efektem:

- bieżącego, ciągłego poznawania osoby uczącej się, jej potrzeb, możliwości, ograniczeń,
- określonego profilu funkcjonalnego tej osoby i jej środowiska,
- poznania biopsychospołecznych mechanizmów uczenia się i funkcjonowania społecznego.

Indywidualny Plan Edukacyjny (Plan wsparcia)

wskazuje **poziomą** dostosowania procesu nauczania do potrzeb i możliwości osoby uczącej się oraz **zakres** zapewnienia jak **najefektywniejszego środowiska wspomagającego** i ukierunkowującego uczenie się, w celu osiągnięcia dojrzałości społecznej adekwatnej do wieku i norm społecznych

jest **kompleksowy i spersonalizowany, osadzony w środowisku** danej osoby

wynik indywidualnego podejścia do każdego i jego środowiska, podmiotowego postrzegania jej jako osoby o szczególnej wrażliwości, potrzebach rozwojowych i zakresie doświadczeń

Opracowanie IPE wymaga od szkolnego zespołu specjalistów wiedzy dotyczącej:

warunków uczenia się i nauczania

- **czynników osobowościowych, emocjonalno-motywacyjnych i poznawczych osoby uczącej się**, takich jak: motywacja do uczenia się, zainteresowania, uwaga, kontrola emocji, przyswajanie i stosowanie pojęć, techniki uczenia się i rozwiązywania problemów, radzenie sobie w sytuacjach trudnych, myślenie, mowa/ komunikacja, sprawność ruchowa, znajomość technik szkolnych (czytanie, pisanie, liczenie),

środowiska, w którym osoba ucząca się funkcjonuje

- **rówieśniczego** (pozycja w grupie klasowej), **szkolnego, rodzinnego i pozaszkolnego**,

przebiegu uczenia się i nauczania

- **procesu nabywania wiadomości i umiejętności szkolnych**, zaangażowania, adaptacji środowiska nauczania do potrzeb, możliwości osoby uczącej się, w tym aranżacji otoczenia oraz metod i technik nauczania,

wyników osiągnięć edukacyjnych oraz społecznych

- **zasób wiedzy i umiejętności warunkujących samodzielne podnoszenie własnych kompetencji**, samodzielność i zaradność życiową, współdziałanie w grupie, a także samorealizację (zainteresowania, aspiracje, postawy i wartości),

Opracowany IPE jest odpowiedzią na pytania:

Jak jest?

- Czyli **jak funkcjonuje na co dzień osoba ucząca się**, jak radzi sobie z wyzwaniami rozwojowymi, edukacyjnymi, społecznymi?

Jak może być?

- **Co osoba ucząca się może osiągnąć w najbliższym czasie**, wykorzystując swój potencjał rozwojowy, zasoby środowiskowe, wsparcie społeczne?

Jakie należy podjąć działania, by osiągnąć założone cele?

- Czyli **jak dostosować proces uczenia się i nauczania**, jakie dobrać i zastosować strategie wspomagające rozwój kompetencji kluczowych (komunikacja interpersonalna, naśladownictwo, motywacja, współdziałanie, samodzielność i zaradność, niezależność), jak rozwijać potencjał rozwojowy osoby uczącej się?

Kto i co będzie robił?

- Wskazanie **zaangażowanych osób** wraz z zakresem ich działań.

Gdzie i jak to będzie prowadzone?

- Wskazanie **sposobu realizacji, przyjętych procedur, form wsparcia i miejsca** wykonania poszczególnych zadań.

Kiedy i przez jaki okres?

- Dookreślenie **czasu, na jaki zaplanowane są poszczególne działania, czas trwania oraz częstotliwość realizacji** form wsparcia.

Jak zostanie to ocenione?

- Czyli kto i w jakich obszarach będzie odpowiadał za **ewaluację podejmowanych działań**, określenie kryteriów osiągania długo- i krótkoterminowych celów?

Ważne jest, by przy wspólnym, zespołowym opracowywaniu IPE określić:

Cele

Powinny wskazywać na **kierunek i kolejność nabywania kompetencji w uczeniu się** oraz zaradności życiowej

powinny być **funkcjonalne – użyteczne i znaczące, konkretne, realne do osiągnięcia, mierzalne, krótkoterminowe, dopasowane** do osoby uczącej się i jej środowiska

Zadania

czynności edukacyjne i społeczne, które osoba ucząca się jest w stanie wykonać samodzielnie

istotne są tu **operacjonalizacja zadań, dzielenie zadań na etapy**, uczenie krok po kroku

Miejsce, forma i zaangażowane w realizację planu osoby, środowiska, placówki

wsparcie powinno być **udzielane w naturalnym środowisku opiekuńczo-wychowawczo-dydaktycznym** osoby uczącej się, podczas **codziennych rutyn dnia**

kluczowa jest **bliska, bezpieczna relacja, oparta na pozytywnych emocjach, spontaniczne aranżowanie sytuacji „uczących”** podczas **codziennych rutyn, współpraca z osobami bliskimi i znaczącymi**

Ocena stopnia nabywania zdefiniowanych umiejętności i kompetencji

musi być **dokonywana w sposób mierzalny**, odnosić się do **wskaźników ilościowych i jakościowych**

powinien być ukierunkowany na **podążanie za osobą uczącą się**

Warunki realizacji planu

określenie zasad, strategii, sposobów realizacji celów, sprecyzowanie osób współrealizujących, miejsca i czasu realizacji celów

są one **spersonalizowane** i stanowią **katalog spójnych i zharmonizowanych reguł postępowania wszystkich osób zaangażowanych** w realizację celów IPE

Określenie kryteriów i wskaźników zrealizowania zadań zgodnie z celami

pozwała **wskazać**, czy odnotowany **brak postępów w realizacji celów** jest wynikiem jego **błędneho dookreślenia na etapie planowania IPE**, czy zmieniła się sytuacja ucznia

przeciwdziała formułowaniu celów zbyt ogólnych, nierealnych do osiągnięcia czy też tworzeniu IPE w formie uniwersalnych planów dla wszystkich, które swoim charakterem przypominają szablon

Indywidualny Plan Edukacyjny uwzględnia:

- **element programowy** – zadania wynikające z modyfikacji i dostosowania podstawy programowej,
- **element metodyki zróżnicowanej**: zakres dostosowania wymagań edukacyjnych do indywidualnych potrzeb oraz możliwości psychofizycznych osoby uczącej się, określenie metod, form i środków dydaktycznych, w tym specjalistycznych pomocy dydaktycznych,
- **element aranżacji przestrzeni i środowiska**, uniwersalnego projektowania,
- **element wsparcia społecznego.**

Etap 4. Monitorowanie przebiegu wsparcia

Plan wsparcia edukacyjno-specjalistycznego jest **na bieżąco monitorowany**, zarówno przez nauczycieli i specjalistów szkolnych, jak i przez rodziców.

Cały czas prowadzona jest aktywna obserwacja pedagogiczna funkcjonowania ucznia, a zauważone zmiany są odnotowywane w planie wsparcia.

Zmiany są podstawą do wprowadzania bieżących modyfikacji planu (np. zwiększania lub zmniejszania wsparcia w danym zakresie, wprowadzania nowych strategii wsparcia).

Plan wsparcia osoby uczącej się jest **dokumentem „żywym”**, a **obserwacja funkcjonalna – stałym procesem** towarzyszenia dziecku.

Etap 5. Ewaluacja planu wsparcia edukacyjno-specjalistycznego

Po zakończeniu zaplanowanego wsparcia (zazwyczaj po 3–5 miesiącach) dokonywana jest **ewaluacja planu wsparcia**.

Jeśli koordynator Szkolnej Oceny Funkcjonalnej uzna to za wskazane, dokonywana jest **ponowna ocena funkcjonalna z wykorzystaniem arkusza KSzOF**, - możliwe zaobserwowanie zmian w funkcjonowaniu osoby uczącej się.

Na ewaluacyjnym spotkaniu Zespołu Konsultacyjnego **omawiane są obszary osiągnięcia celów wsparcia**, a jeśli jest taka potrzeba, **modyfikowane strategie jego realizacji i zakres**.

Przy braku efektów wsparcia, **Zespół Konsultacyjny może także podjąć decyzję o skierowaniu osoby uczącej się na pogłębioną ocenę funkcjonalną do placówki specjalistycznej**, np. poradni psychologiczno-pedagogicznej.

Współpraca międzyinstytucjonalna w zakresie prowadzenia oceny funkcjonalnej

Czy taka współpraca jest potrzebna? Dlaczego?

Czy ocena funkcjonalna może być fundamentem współpracy międzyinstytucjonalnej?

Jak budować współpracę w lokalnych środowiskach?

Jakie powinny być jej zasady?

Czego potrzebujemy, aby możliwe było wdrożenie systemowych rozwiązań?

Aspekty współpracy w procesie oceny funkcjonalnej

Współpraca – idea

WSPÓŁ + PRACA

Współpraca – realia

WSPÓŁ +
DZIAŁANIE

Współpraca potrzeby

WSPÓŁ +
ODPOWIEDZIALNOŚĆ

Instytucje współpracujące

Jednostki systemu oświaty, w szczególności:

- szkoła/przedszkole/placówka
- placówka doskonalenia nauczycieli,
- biblioteka pedagogiczna,
- Specjalistyczne Centrum Wspierające Edukację Włączającą (SCWEW)
- samorząd (JST)
- kuratorium

Jednostki pomocy społecznej

- pracownik socjalny, asystent rodziny, koordynator pieczy zastępczej i in.)

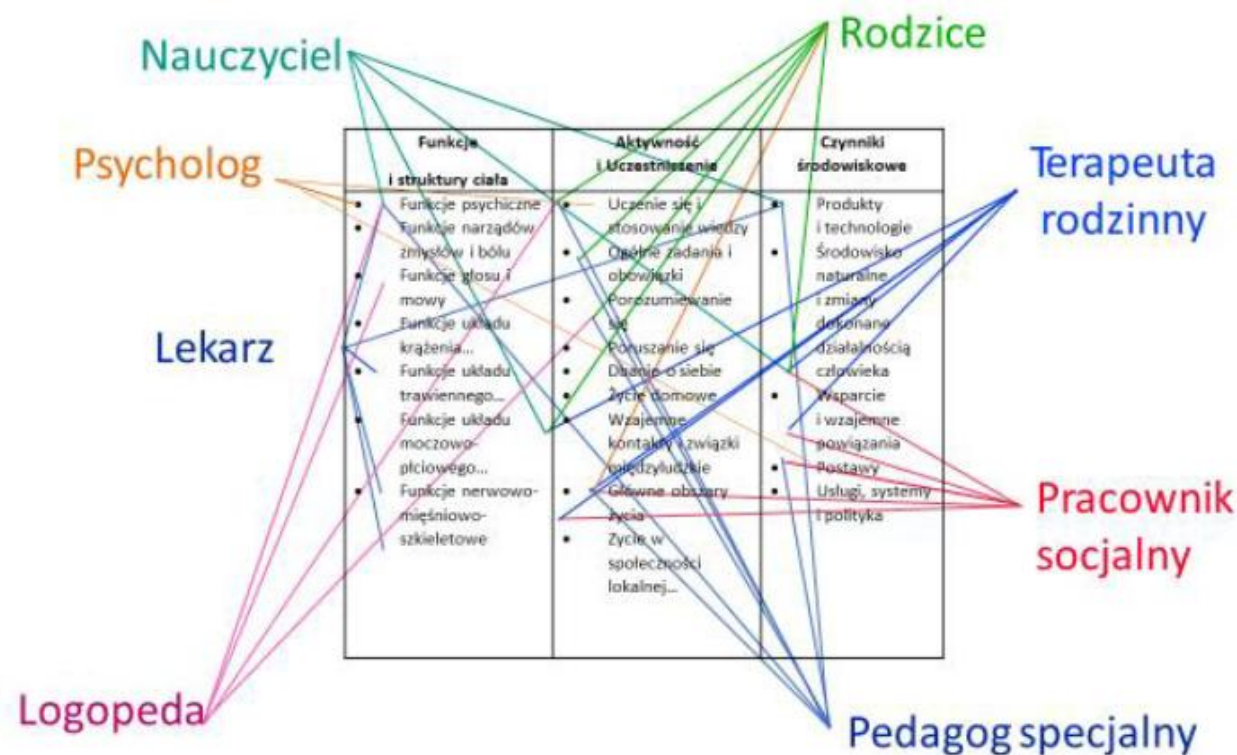
Policja

Sąd, kurator sądowy

Uczelnia wyższa

Organizacje pozarządowe

Inne

Tajemnicza sieć pająka

Pajęczna sieć jest niemal tak wytrzymała na rozciąganie jak stal, mocniejsza od kuloodpornego kevlaru, prawdopodobnie hypoalergiczna i sterylna.

[...] Problemem jest to, że pajęków nie można zmusić do przędzenia...

Źródło:

<https://amu.edu.pl/uniwersytet/z-zycia-uniwersytetu/newsy/tajemnicza-siec-pajaka>

Na co warto zwrócić uwagę?

Zasoby lokalne i
własne

Wspólne cele w
procesie OF
(wsparcie dziecka i
rodziny)

Obszary
współpracy

Identyfikacja barier

Wspólne potrzeby

Wiedza i
kompetencje,
zasoby (intra, inter
instytucjonalne,
personalne)

Komunikacja

Aktualizacja i
rozwój

Promocja dobrych
praktyk